

MỘT VÀI KHÍA CẠNH PHÁP LÝ VỀ KINH DOANH DỊCH VỤ PHẪU THUẬT THẨM MỸ TẠI VIỆT NAM

Lê Thị Hải Ngọc

Trường Đại học Luật, Đại học Huế, đường Võ Văn Kiệt, TP. Huế, Việt Nam

* Tác giả liên hệ: **Lê Thị Hải Ngọc** <Lethihaingocluat@gmail.com>

(Ngày nhận bài: 01-04-2024; Ngày chấp nhận đăng: 06-06-2024)

Tóm tắt: Kinh doanh dịch vụ phẫu thuật thẩm mỹ là một trong những ngành, nghề kinh doanh có điều kiện theo quy định của pháp luật Việt Nam. Pháp luật Việt Nam đã quy định tương đối cụ thể về kinh doanh dịch vụ phẫu thuật thẩm mỹ trong nhiều văn bản pháp luật; tuy nhiên, các quy định này vẫn còn một số hạn chế, bất cập cần hoàn thiện. Bài viết nghiên cứu một vài khía cạnh pháp lý về kinh doanh phẫu thuật thẩm mỹ và thực tiễn thực hiện; từ đó đề xuất một số giải pháp nhằm hoàn thiện pháp luật và nâng cao hiệu quả thực hiện pháp luật về kinh doanh dịch vụ phẫu thuật thẩm mỹ tại Việt Nam.

Từ khóa: Pháp luật; kinh doanh; dịch vụ phẫu thuật thẩm mỹ

SOME LEGAL ASPECTS OF COSMETIC SURGERY SERVICES BUSINESS IN VIETNAM

Le Thi Hai Ngoc

University of Law, Hue University, Vo Van Kiet St., Hue City, Vietnam

Correspondence to **Le Thi Hai Ngoc** <Lethihaingocluat@gmail.com>

(Received: April 01, 2024; Accepted: June 06, 2024)

Abstract: The business of cosmetic surgery is one of the conditional business sectors according to Vietnam's law. Vietnam's law has relatively specific regulations on the business of cosmetic surgery under many legal documents; however, these regulations still expose some limitations and shortcomings that need to be improved; This article studies some legal aspects of cosmetic surgery business and its practice; thus, the author proposes a number of solutions to improve the law and strengthen the effectiveness of

implementing the law on cosmetic surgery business in Vietnam.

Keywords: Law; business; cosmetic surgery

1. Đặt vấn đề

Hiện nay, kinh doanh dịch vụ phẫu thuật thẩm mỹ (PTTM) là ngành nghề được nhiều người quan tâm vì phù hợp với nhu cầu cuộc sống và nhu cầu làm đẹp của con người. Pháp luật Việt Nam đã ban hành nhiều văn bản pháp luật điều chỉnh hoạt động trong lĩnh vực này, Bên cạnh những kết quả đạt được, pháp luật vẫn bộc lộ một số hạn chế, bất cập dẫn tới hiệu quả thực thi pháp luật chưa cao gây ảnh hưởng tới môi trường kinh doanh lành mạnh, minh bạch và sự phát triển ổn định trong lĩnh vực kinh doanh dịch vụ PTTM tại Việt Nam; Do vậy, việc nghiên cứu về kinh doanh dịch vụ PTTM dưới góc độ pháp luật; từ đó đưa ra một số giải pháp nhằm góp phần vào việc hoàn thiện pháp luật và nâng cao hiệu quả thực hiện pháp luật về dịch vụ PTTM là cần thiết trong nền kinh tế hiện nay.

2. Nội dung

2.1. Khái quát về dịch vụ phẫu thuật thẩm mỹ và kinh doanh dịch vụ phẫu thuật thẩm mỹ

“*Dịch vụ*” được hiểu là hoạt động cung ứng. Theo quy định của Luật Thương mại năm 2005¹ thì hoạt động cung ứng dịch vụ là hoạt động theo đó một bên thực hiện một công việc cho bên khác và nhận thanh toán; một bên sử dụng kết quả công việc và thanh toán cho bên kia theo thỏa thuận². “*Phẫu thuật*”, theo từ điển Tiếng Việt, là “Bộ môn y học dùng phương pháp mổ xẻ để chữa bệnh”, còn “*Thẩm mỹ*” được hiểu là “cảm thụ và hiểu biết về cái đẹp”³. Dưới góc độ y học, “*Phẫu thuật thẩm mỹ*” là một hoạt động y tế nhằm tạo ra một sự cân bằng hài hòa cả về thể chất lẫn tinh thần cho con người thông qua các kỹ thuật điều trị không xâm lấn, ít xâm lấn và xâm lấn dựa trên cơ sở y học chứng cứ. Mục tiêu của PTTM là mang lại vẻ đẹp cho những ai có nhu cầu làm đẹp, làm cho họ tự tin hơn, giúp họ có cuộc sống hạnh phúc hơn, có cơ hội tốt hơn trong công việc và cuộc sống. Ngày nay, ngành kinh doanh dịch vụ PTTM trên thế giới nói chung và ở Đông Á, trong đó có Việt Nam nói riêng đang phát triển mạnh mẽ, đáp ứng nhu cầu làm đẹp ngày càng cao của người tiêu dùng.

“*Kinh doanh dịch vụ phẫu thuật thẩm mỹ*” được hiểu là phương thức hoạt động kinh tế trong điều kiện tồn tại nền kinh tế hàng hoá, gồm tổng thể những phương pháp, hình thức và phương tiện mà chủ thể kinh tế sử dụng để thực hiện các hoạt động kinh tế của mình (bao gồm quá trình đầu tư, sản xuất, vận tải, thương mại, dịch vụ...) trên cơ sở vận dụng quy luật giá trị

¹ Luật Thương mại năm 2005, (sửa đổi, bổ sung năm 2017, 2019).

² Xem Khoản 9 Điều 3 Luật Thương mại năm 2005, (sửa đổi, bổ sung năm 2017, 2019).

³ Hoàng Phê (2003), *Từ điển Tiếng Việt*, tr.33, xem tại: <https://archive.org/details/tu-dien-tieng-viet-vien-ngon-ngu-hoc>, truy cập ngày 10/3/2024.

cùng với các quy luật khác, nhằm đạt mục tiêu vốn sinh lời cao nhất. Theo pháp luật Việt Nam, “Kinh doanh là việc thực hiện liên tục một, một số hoặc tất cả công đoạn của quá trình từ đầu tư, sản xuất đến tiêu thụ sản phẩm hoặc cung ứng dịch vụ trên thị trường nhằm mục đích tìm kiếm lợi nhuận”⁴. Như vậy, khái niệm kinh doanh được nghiên cứu dưới nhiều góc độ khác nhau, nhưng nhìn chung, khái niệm kinh doanh đều là hoạt động bao gồm một chuỗi hoạt động của các chủ thể kinh doanh trên thị trường và đều hướng tới mục đích lợi nhuận. Khái niệm “*Kinh doanh phẫu thuật thẩm mỹ*” được quy định tại Nghị định số 96/2016/NĐ-CP ngày 01/7/2016 quy định về an ninh, trật tự đối với một số ngành, nghề đầu tư kinh doanh có điều kiện như sau: “*kinh doanh phẫu thuật thẩm mỹ, gồm sử dụng dụng cụ kỹ thuật y học để phẫu thuật (giải phẫu) làm thay đổi hình dáng, đặc điểm nhận dạng của con người*”⁵; qua đó, chúng ta có thể hiểu, kinh doanh dịch vụ PTTM là việc dựa trên nhu cầu làm đẹp của con người sử dụng kỹ thuật y học để phẫu thuật (giải phẫu) làm thay đổi hình dáng đặc điểm nhận dạng của con người nhằm mục đích thu lợi nhuận.⁶

2.2. Một vài khía cạnh pháp lý về kinh doanh dịch vụ phẫu thuật thẩm mỹ và thực tiễn thực hiện pháp luật

2.2.1. Một vài khía cạnh pháp lý về kinh doanh dịch vụ phẫu thuật thẩm mỹ

Kinh doanh dịch vụ PTTM là một ngành nghề kinh doanh có điều kiện, liên quan đến nhiều lĩnh vực và được quy định trong một số văn bản: Bộ luật Dân sự năm 2015; Luật Khám bệnh, Chữa bệnh năm 2023⁷; Luật Thương mại năm 2005⁸; Luật Quảng cáo năm 2012⁹; Nghị định số 96/2016/NĐ-CP ngày 01/7/2016 quy định về điều kiện an ninh, trật tự đối với một số ngành, nghề đầu tư kinh doanh có điều kiện¹⁰ Nghị định số 109/2016/NĐ-CP của Chính phủ ngày 01/7/2016 quy định về cấp chứng chỉ hành nghề đối với người hành nghề và cấp giấy phép hoạt động đối với cơ sở khám bệnh, chữa bệnh¹¹; Nghị định số 124/2021/NĐ-CP của Chính phủ ngày 28/12/2021 về sửa đổi, bổ sung một số điều của Nghị định số 115/2018/NĐ-CP ngày 04 tháng 9 năm 2018 của Chính phủ quy định xử phạt vi phạm hành chính về an toàn thực phẩm và Nghị định số 117/2020/NĐ-CP ngày 28 tháng 9 năm 2020 của Chính phủ quy định xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực y tế. Dưới góc độ pháp lý, một số nội dung về kinh doanh dịch

⁴ Xem Khoản 21 Điều 3 Luật Doanh nghiệp năm 2020 (sửa đổi, bổ sung năm 2025).

⁵ Xem Khoản 20 Điều 3 Nghị định số 96/2016/NĐ-CP quy định về an ninh, trật tự đối với một số ngành, nghề đầu tư kinh doanh có điều kiện (được sửa đổi, bổ sung bởi Nghị định số 56/2023/NĐ-CP).

⁶ Được sửa đổi, bổ sung bởi Nghị định số 56/2023/NĐ-CP về sửa đổi, bổ sung một số điều của Nghị định số 96/2016/NĐ-CP ngày 01 tháng 7 năm 2016 quy định điều kiện về an ninh, trật tự đối với một số ngành, nghề đầu tư kinh doanh có điều kiện.

⁷ Quốc hội (2023), Luật Khám bệnh, Chữa bệnh.

⁸ Quốc hội (2005, sửa đổi năm 2017, 2019), Luật Thương mại.

⁹ Được sửa đổi, bổ sung năm 2018, 2025.

¹⁰ Nghị định số 96/2016/NĐ-CP quy định về an ninh, trật tự đối với một số ngành, nghề đầu tư kinh doanh có điều kiện (được sửa đổi, bổ sung bởi Nghị định số 56/2023/NĐ-CP).

¹¹ Nghị định 109/1016/NĐ-CP của Chính phủ ngày 01/7/2016 được sửa đổi, bổ sung bởi Nghị định số 155/2018/NĐ-CP của Chính phủ ngày 12/11/2018 về sửa đổi, bổ sung một số quy định liên quan đến điều kiện đầu tư kinh doanh thuộc phạm vi quản lý nhà nước của Bộ y tế.

vụ PTTM mà tác giả nghiên cứu bao gồm:

Thứ nhất, về hình thức và điều kiện kinh doanh dịch vụ PTTM: pháp luật Việt Nam quy định, kinh doanh dịch vụ PTTM được tổ chức hoạt động dưới ba hình thức: (1) Bệnh viện phẫu thuật thẩm mỹ và bệnh viện có chuyên khoa phẫu thuật thẩm mỹ do Bộ Y tế cấp phép hoạt động; (2) Phòng khám chuyên khoa phẫu thuật thẩm mỹ là cơ sở do Sở Y tế cấp phép hoạt động; (3) Cơ sở dịch vụ thẩm mỹ không cần giấy phép hoạt động nhưng phải có văn bản thông báo đáp ứng đủ điều kiện cung cấp dịch vụ PTTM theo mẫu quy định của pháp luật¹². Kinh doanh dịch vụ PTTM là ngành nghề kinh doanh có điều kiện; do vậy việc kinh doanh phải tuân theo các điều kiện pháp luật quy định. Cụ thể:

Một, đối với Bệnh viện phẫu thuật thẩm mỹ và bệnh viện có chuyên khoa phẫu thuật thẩm mỹ do Bộ Y tế cấp phép hoạt động: Về thiết kế xây dựng, theo Tiêu chuẩn xây dựng Việt Nam TCVN 4470:2012 *Bệnh viện đa khoa – Tiêu chuẩn thiết kế*; Về thiết bị y tế, có đủ thiết bị, dụng cụ y tế phù hợp với phạm vi hoạt động chuyên môn mà Bệnh viện đăng ký. Có đủ phương tiện vận chuyển cấp cứu trong và ngoài Bệnh viện. Trường hợp không có phương tiện cấp cứu ngoài Bệnh viện, Bệnh viện phải có hợp đồng với cơ sở có phương tiện cấp cứu ngoài Bệnh viện; Về nhân sự: Số lượng nhân viên hành nghề làm việc toàn thời gian (cơ hữu) trong từng Khoa phải đạt tỷ lệ ít nhất là 50% trên tổng số nhân viên hành nghề trong khoa; Định mức biên chế, tỷ lệ cơ cấu bộ phận, chuyên môn thực hiện theo quy định tại Khoản 1, 2, 3 và 4 Mục II Thông tư liên tịch số 08/2007/TTLT-BYT-BNV ngày 05/6/2007 của liên bộ Bộ Y tế – Bộ Nội vụ. Giám đốc chuyên môn – người chịu trách nhiệm chuyên môn kỹ thuật của Bệnh viện đáp ứng các điều kiện sau: Là Bác sĩ có chứng chỉ hành nghề phù hợp với ít nhất một trong các chuyên khoa mà Bệnh viện đăng ký hoạt động; Có thời gian khám bệnh, chữa bệnh ít nhất là 54 tháng.; Là người làm việc toàn thời gian tại Bệnh viện. Không đứng tên cho bất kỳ cơ sở khám bệnh, chữa bệnh nào khác. Phẫu thuật viên (Bác sĩ phẫu thuật thẩm mỹ) phải đáp ứng các điều kiện sau: Là bác sĩ chuyên khoa hệ ngoại hoặc bác sĩ đa khoa có chứng nhận đào tạo chuyên khoa ngoại của Bệnh viện đa khoa tuyển tính trở lên hoặc trường đại học chuyên ngành y khoa hoặc tại Trung tâm đào tạo và chỉ đạo tuyển thuộc các Bệnh viện hạng đặc biệt, hạng 1 trực thuộc Bộ Y tế. Trường hợp được đào tạo ở nước ngoài, phẫu thuật viên phải có chứng nhận chuyên khoa; có văn bản cho phép thực hiện phẫu thuật, can thiệp ngoại khoa của người đứng đầu Bệnh viện (Chủ tịch Hội đồng Quản trị) theo đề nghị của người phụ trách chuyên môn của Bệnh viện (Giám đốc Bệnh viện); người hành nghề y phải có chứng chỉ hành nghề và thực hiện khám bệnh, chữa bệnh phù hợp với công việc được phân công.

¹² Quy định tại Phụ lục VIII ban hành kèm theo Nghị định số 109/2016/NĐ-CP về quy định cấp chứng chỉ hành nghề đối với người hành nghề và cấp giấy phép hoạt động đối với cơ sở khám bệnh, chữa bệnh (Nghị định 109/1016/NĐ-CP của Chính phủ được sửa đổi, bổ sung bởi Nghị định số 155/2018/NĐ-CP của Chính phủ ngày 12/11/2018 về sửa đổi, bổ sung một số quy định liên quan đến điều kiện đầu tư kinh doanh thuộc phạm vi quản lý nhà nước của Bộ Y tế.

Hai, đối với phòng khám chuyên khoa phẫu thuật thẩm mỹ (là một loại trong các hình thức tổ chức khám bệnh, chữa bệnh) về cơ sở vật chất cần đáp ứng các điều kiện: *địa điểm cố định, tách biệt với nơi sinh hoạt gia đình, bảo đảm đủ ánh sáng, có trần chống bụi, tường và nền nhà phải sử dụng các chất liệu dễ tẩy rửa, làm vệ sinh; Phòng khám chuyên khoa phải có phòng khám bệnh, chữa bệnh có diện tích ít nhất là 10m² và nơi đón tiếp người bệnh. Riêng đối với phòng khám chuyên khoa ngoại, phòng khám chuyên khoa thẩm mỹ phải có thêm buồng lưu người bệnh có diện tích ít nhất là 12m²; Phòng khám phục hồi chức năng phải có thêm buồng phục hồi chức năng có diện tích ít nhất là 10m².* Về nhân sự, người chịu trách nhiệm chuyên môn kỹ thuật của phòng khám chuyên khoa phải đáp ứng các điều kiện: Là bác sỹ có chứng chỉ hành nghề phù hợp với chuyên khoa mà phòng khám đăng ký; Có thời gian khám bệnh, chữa bệnh ít nhất là 54 tháng về chuyên khoa đó. Ngoài ra, riêng đối với các phòng khám chuyên khoa dưới đây, người chịu trách nhiệm chuyên môn kỹ thuật phải đáp ứng các điều kiện như sau: Phòng khám chuyên khoa thẩm mỹ: Là bác sỹ chuyên khoa phẫu thuật tạo hình hoặc chuyên khoa phẫu thuật tạo hình thẩm mỹ; Ngoài người chịu trách nhiệm chuyên môn kỹ thuật của phòng khám chuyên khoa, các đối tượng khác làm việc trong phòng khám chuyên khoa nếu có thực hiện việc khám bệnh, chữa bệnh thì phải có chứng chỉ hành nghề và được phân công công việc phù hợp với phạm vi hoạt động chuyên môn ghi trong chứng chỉ hành nghề của người đó¹³.

Ba, đối với cơ sở dịch vụ thẩm mỹ chỉ được thực hiện các hoạt động xăm, phun, thêu trên da, không sử dụng thuốc gây tê dạng tiêm phải đáp ứng các điều kiện sau đây: Về cơ sở vật chất, phải có địa điểm cố định; bảo đảm các điều kiện vệ sinh. Về thiết bị, phải có đủ thiết bị, dụng cụ, vật tư phù hợp với phạm vi hoạt động của cơ sở và có nguồn gốc xuất xứ rõ ràng. Về nhân sự, người thực hiện xăm, phun, thêu trên da không sử dụng thuốc gây tê dạng tiêm tại cơ sở dịch vụ thẩm mỹ phải có giấy chứng nhận hoặc chứng chỉ đào tạo, dạy nghề về phun, xăm, thêu trên da do cơ sở đào tạo hoặc dạy nghề hợp pháp cấp. Đối với các dịch vụ thẩm mỹ có sử dụng thuốc, các chất, thiết bị để can thiệp vào cơ thể người (phẫu thuật, thủ thuật, các can thiệp có tiêm, chích, bom, chiếu tia, đốt hoặc các can thiệp xâm lấn khác) làm thay đổi màu sắc da, hình dạng, cân nặng, khiếm khuyết của các bộ phận trên cơ thể (da, mũi, mắt, môi, khuôn mặt, ngực, bụng, hông và các bộ phận khác trên cơ thể người), xăm, phun, thêu trên da có sử dụng thuốc gây tê dạng tiêm chỉ được thực hiện tại bệnh viện có chuyên khoa thẩm mỹ hoặc phòng khám chuyên khoa thẩm mỹ hoặc cơ sở khám bệnh, chữa bệnh có phạm vi hoạt động chuyên môn về chuyên khoa thẩm mỹ tùy theo phạm vi hoạt động chuyên môn được cơ quan có thẩm quyền phê duyệt. Cá nhân, tổ chức được phép mở cơ sở dịch vụ y tế kinh doanh dịch vụ PTTM khi đáp ứng các điều kiện về an ninh, trật tự và được cấp Giấy Chứng nhận đủ điều kiện về an ninh, trật tự theo Nghị định số 96/2016/NĐ-CP ngày 01/7/2016 quy định về điều

¹³ Xem Điều 26 Nghị định 109/2016/NĐ-CP về quy định cấp chứng chỉ hành nghề đối với người hành nghề và cấp giấy phép hoạt động đối với cơ sở khám bệnh, chữa bệnh.

kiện về an ninh, trật tự đối với một số ngành, nghề đầu tư kinh doanh có điều kiện¹⁴.

Thứ hai, quy định về cơ quan quản lý trong kinh doanh dịch vụ PTTM: theo Luật Khám bệnh, Chữa bệnh năm 2009¹⁵ và Nghị định số 96/2016/NĐ-CP ngày 01/7/2016 quy định về điều kiện về an ninh, trật tự đối với một số ngành, nghề đầu tư kinh doanh có điều kiện, cơ quan quản lý nhà nước về kinh doanh dịch vụ PTTM ở Trung ương gồm có: Chính phủ, các Bộ, cơ quan ngang Bộ; theo đó, Chính phủ thống nhất quản lý nhà nước đối với doanh nghiệp, kinh doanh nói chung và vấn đề kinh doanh dịch vụ PTTM nói riêng trong phạm vi cả nước. Các Bộ, cơ quan ngang Bộ là cơ quan của Chính phủ, thực hiện chức năng quản lý nhà nước về một hoặc một số ngành, lĩnh vực và dịch vụ công thuộc ngành, lĩnh vực trong phạm vi toàn quốc.

Bên cạnh đó, quản lý nhà nước về kinh doanh dịch vụ PTTM phải có sự phối hợp chặt chẽ và đồng bộ với các bộ như Bộ Công an, Bộ Y tế, Bộ Lao động, Thương binh và Xã hội, Bộ Tư pháp và các cơ quan ngang Bộ khác thực hiện chức năng quản lý nhà nước và chịu trách nhiệm trước Chính phủ về tổ chức, hoạt động kinh doanh dịch vụ PTTM có liên quan do mình quản lý. Ở địa phương, Ủy ban nhân dân cấp tỉnh trong phạm vi chức năng, nhiệm vụ, quyền hạn của mình thực hiện quản lý nhà nước về kinh doanh dịch vụ PTTM trong phạm vi toàn tỉnh. Với vai trò là cơ quan quản lý nhà nước cao nhất ở địa phương, Ủy ban nhân dân cấp tỉnh ban hành các văn bản quy phạm pháp luật điều chỉnh các hoạt động quản lý về kinh doanh dịch vụ PTTM tại địa phương; qua đó, tiến hành chỉ đạo việc thực hiện chức năng quản lý nhà nước về kinh doanh dịch vụ PTTM trong phạm vi địa phương mình, góp phần bảo đảm sự quản lý, điều hành thống nhất từ trung ương đến cơ sở.

Thứ ba, quy định về xử lý vi phạm trong kinh doanh dịch vụ PTTM: Nghị định số 117/2020/NĐ-CP của Chính phủ ngày 28/9/2020 quy định xử phạt hành chính trong lĩnh vực y tế¹⁶, trong đó có dịch vụ PTTM đã quy định: những cơ sở thẩm mỹ vi phạm quy định về điều kiện hoạt động và sử dụng giấy phép hoạt động khám bệnh, chữa bệnh thì tùy hành vi vi phạm mà mức phạt đối với cơ sở kinh doanh thẩm mỹ có thể lên tới 50.000.000 đồng, đồng thời có thể bị đình chỉ hoạt động trong thời hạn từ 12 tháng đến 24 tháng¹⁷. Trong thời gian hoạt động, nếu Thẩm mỹ viện không đủ điều kiện hoạt động làm chết người có thể bị truy cứu trách nhiệm hình sự về tội “Vi phạm quy định về khám bệnh, chữa bệnh, sản xuất, pha chế, cấp phát, bán

¹⁴ Được sửa đổi, bổ sung bởi Nghị định số 56/2023/NĐ-CP ngày 24/7/2023 về sửa đổi, bổ sung một số điều của nghị định số 96/2016/NĐ-CP ngày 01 tháng 7 năm 2016 quy định điều kiện về an ninh, trật tự đối với một số ngành, nghề đầu tư kinh doanh có điều kiện, nghị định số 99/2016/NĐ-CP ngày 01 tháng 7 năm 2016 về quản lý và sử dụng con dấu, nghị định số 137/2020/NĐ-CP ngày 27 tháng 11 năm 2020 quy định về quản lý, sử dụng pháo.

¹⁵ Luật Khám bệnh, Chữa bệnh năm 2023 (hiệu lực từ ngày 01/01/2024).

¹⁶ Được sửa đổi, bổ sung bởi Nghị định 124/2021/NĐ-CP của Chính phủ ngày 28 tháng 12 năm 2021 về sửa đổi, bổ sung một số điều của nghị định số 115/2018/NĐ-CP ngày 04 tháng 9 năm 2018 của chính phủ quy định xử phạt vi phạm hành chính về an toàn thực phẩm và nghị định số 117/2020/NĐ-CP ngày 28 tháng 9 năm 2020 của chính phủ quy định xử phạt vi phạm hành chính trong lĩnh vực y tế.

¹⁷ Xem Khoản 6, Khoản 7 Điều 39 Nghị định 117/2020/NĐ-CP của Chính phủ ngày 28/9/2020 quy định xử phạt hành chính trong lĩnh vực y tế (sửa đổi, bổ sung bởi Điểm b Khoản 9 Điều 2 Nghị định 124/2021/NĐ-CP).

thuốc hoặc dịch vụ y tế khác” theo quy định tại Điều 315 Bộ luật Hình sự 2015 theo đó, mức hình phạt nhẹ nhất từ 01 đến 05 năm tù, nặng nhất là 15 năm tù. Ngoài ra, người phạm tội còn có thể bị phạt tiền từ 10.000.000 đồng đến 50.000.000 đồng, cấm đảm nhiệm chức vụ, cấm hành nghề hoặc làm công việc nhất định từ 01 năm đến 05 năm¹⁸.

2.2.2. Thực tiễn thực hiện pháp luật về kinh doanh dịch vụ phẫu thuật thẩm mỹ

Hiện nay, ở Việt Nam nhu cầu làm đẹp của con người ngày càng tăng cao, theo đó, các cơ sở kinh doanh dịch vụ PTTM ra đời ngày càng nhiều. Nhiều cơ sở kinh doanh dịch vụ PTTM đã tạo nên uy tín, thương hiệu trên thị trường làm đẹp¹⁹. Bên cạnh những kết quả đạt được, việc thực thi pháp luật về kinh doanh dịch vụ PTTM còn nhiều hạn chế, như: Còn tồn tại những cơ sở kinh doanh dịch vụ PTTM không tuân thủ quy định pháp về điều kiện kinh doanh; Kinh doanh không có giấy phép hoặc người thực hiện chuyên môn PTTM không có Giấy Chứng nhận đào tạo nghiệp vụ hoặc Chứng chỉ hành nghề; trong khi người dân có nhu cầu không tìm hiểu kỹ và do các yếu tố tâm lý a đua theo số đông, thấy đâu quảng cáo hay, mách bảo nhau tin tưởng làm theo. Thực tiễn, đã có rất nhiều nạn nhân hứng chịu hậu quả của PTTM từ các cơ sở làm đẹp “chui”, không được cấp phép, đến khi quay đầu nhìn lại đã quá muộn và thực tế hệ lụy kéo theo không chỉ là về đẹp mà còn là sức khỏe và tính mạng con người. Trong quá trình quản lý những năm gần đây, nhu cầu cấp chứng chỉ hành nghề và giấy phép hoạt động càng ngày càng tăng cao. Tại Hà Nội, Sở Y tế Hà Nội đã cấp phép cho 65 phòng khám chuyên khoa phẫu thuật thẩm mỹ, 07 bệnh viện có chuyên khoa phẫu thuật thẩm mỹ, 02 bệnh viện chuyên khoa phẫu thuật thẩm mỹ. Tuy nhiên, hiện nay có một số lượng lớn Spa, Thẩm mỹ viện không có bác sĩ cũng tiến hành kĩ thuật phẫu thuật thẩm mỹ. Tất cả các Spa và Thẩm mỹ viện này đều hoạt động trái pháp luật²⁰. Bên cạnh đó, còn có vấn đề cung cấp thông tin không trung thực, lừa dối khách hàng, “đánh tráo khái niệm” giữa hoạt động làm đẹp (Spa, thông thường là Spa chỉ chăm sóc, làm đẹp, thư giãn) với khái niệm PTTM. Nhiều cơ sở có nội dung hoạt động không phù hợp với biển hiệu và quảng cáo. Các cơ sở này quảng cáo rầm rộ là: Viện thẩm mỹ, Trung tâm thẩm mỹ, công nghệ tế bào gốc, cơ sở Spa... nhưng thực chất chỉ là các hiệu sơn sửa móng tay, cắt tóc, gội đầu. Điển hình là vụ án “Thẩm mỹ viện Cát Tường” tại Hà Nội. Đây là vụ án gây rúng động dư luận trong thời gian dài không chỉ vì kiến thức, về tay nghề chuyên môn mà còn vì mức độ tàn nhẫn của một bác sĩ. Nạn nhân (Chị Lê Thị T. H) đến thẩm mỹ viện Cát Tường để hút mỡ bụng và nâng ngực thẩm mỹ. *Sau khi phẫu thuật, Chị H có biểu hiện co giật, sùi bọt mép, tím tái và đã tử vong sau 18 tiếng. Điều đáng nói là, sau khi chị H tử vong, bác sĩ Nguyễn Mạnh Tường (chủ Thẩm mỹ viện) đã cùng nhân viên bảo vệ của Thẩm mỹ viện có hành vi phi*

¹⁸ Được sửa đổi bởi Khoản 117 Điều 1 sửa đổi Bộ luật Hình sự 2017.

¹⁹ Thu Cúc (2020), *Tốp thẩm mỹ viện nổi tiếng nhất Việt Nam*, xem tại: <https://toplist.vn/top-list/tham-my-vien-noi-tieng-nhat-viet-nam-8492.htm>, truy cập ngày 14/3/2024.

²⁰ Báo điện tử Online Đảng Cộng sản Việt Nam (2017), *Ngành phẫu thuật thẩm mỹ Việt Nam: Những vấn đề bất cập và giải pháp phát triển*, xem tại: <https://dangcongsan.vn/phat-huy-thanh-tuu-y-te-trong-cham-soc-suc-khoe-nhan-dan/tin-tuc/nganh-phau-thuat-tham-my-viet-nam-nhung-van-de-bat-cap-va-giai-phap-phat-trien-453333.html>, truy cập ngày 18/3/2024.

tang xác chết, ném xác xuống sông Hồng. Sau 10 tháng lặn lội, vất vả tìm kiếm của gia đình, của các cơ quan nhà nước, cuối cùng xác của Chị H đã được tìm thấy²¹. Theo Hội đồng Khoa học tư vấn chuyên môn, khi xem xét kết luận trường hợp tử vong của chị H cho rằng, những loại thuốc mà Ông Nguyễn Mạnh Tường sử dụng trong quá trình hút mỡ, bơm ngực được pha lẫn vào nhau là không hợp lý, có thể gây biến chứng nghiêm trọng. Đối với quy trình phẫu thuật bằng phương pháp để cho mỡ lắng không qua ly tâm, Hội đồng khoa học nhìn nhận là không đúng với quy trình chuẩn. Điều này thể hiện sự thiếu kiến thức chuyên môn, nghiệp vụ trong quá trình hành nghề và thiếu đạo đức nghề nghiệp. Bên cạnh đó, trong vụ này còn có sự tranh cãi về giấy phép hoạt động của Thẩm mỹ viện Cát Tường. Theo đại diện Sở y tế Hà Nội thì Thẩm mỹ viện hoạt động “chui”, chưa được cấp phép khám chữa bệnh; trong khi Trường Phòng Y tế Quận Hai Bà Trưng cho biết, cơ sở này được cấp giấy phép đăng ký kinh doanh; còn lãnh đạo Bệnh viện Bạch Mai (nơi Ông Tường làm việc) cho biết bệnh viện hoàn toàn không biết việc nhân viên của bệnh viện có cơ sở thẩm mỹ riêng nên không có trách nhiệm gì²². Vậy đặt ra vấn đề trách nhiệm quản lý bệnh viện thẩm mỹ này thuộc về ai? Khi mà các cơ quan có liên quan liên tục đổ lỗi cho nhau? Điều này thể hiện lỗ hổng trong việc quản lý các cơ sở kinh doanh dịch vụ PTTM tư nhân. Hoặc vụ tại Thành phố Hồ Chí Minh, một bác sĩ đã nghỉ hưu có hành vi PTTM trái phép gây hậu quả chết người đã gây xôn xao dư luận. Theo Phòng Nghiệp vụ y (Sở Y tế thành phố Hồ Chí Minh), Bác sĩ này chưa được Sở Y tế phê duyệt cho thực hiện kỹ thuật liên quan đến chuyên khoa thẩm mỹ và cơ sở không có giấy phép hoạt động. Hành vi của bác sĩ này đã vi phạm Điểm a, Khoản 1, Điều 135 tội "Vi phạm quy định về khám bệnh, chữa bệnh", thuộc trường hợp làm chết người, có khung hình phạt từ 01-05 năm tù.²³

Qua các vụ việc trên cho thấy, thực tiễn kinh doanh của các cơ sở thẩm mỹ có nhiều vi phạm. Nguyên nhân là do những quy định pháp luật về chủ thể, về chế tài cũng như công tác quản lý Nhà nước về kinh doanh dịch vụ PTTM chưa đồng bộ, sự phối kết hợp giữa các cơ quan ban ngành còn thiếu nhịp nhàng đã tạo ra nhiều kẽ hở khiến nhiều cơ sở kinh doanh dịch vụ PTTM hoạt động “chui”, hoạt động vượt quá phạm vi được cấp phép, quảng cáo quá chuyên môn của mình... gây ra nhiều sự cố và hệ lụy cho khách hàng.²⁴

²¹ Đ. Liên (2024), *Diễn biến chính vụ Thẩm mỹ viện Cát Tường*, plo.vn 3/12/2014, xem tại: <https://plo.vn/diem-dien-bien-chinh-vu-tmv-cat-tuong-nem-xac-phi-tang-post310223.html>, truy cập ngày 13/3/2024.

²² Việt Đức (2014), *Vụ TMV Cát Tường: Chị Huyền bị tiêm thuốc tê vượt 1.5 lần*, tienphong.vn 22/10/2014, xem tại: <https://tienphong.vn/vu-tmv-cat-tuong-chi-huyen-bi-tiem-thuoc-te-vuot-15-lan-post729674.tpo>, truy cập ngày 15/3/2024.

²³ Phong Hòa (2021), *Truy tố bác sĩ phẫu thuật thẩm mỹ*, xem tại: <https://thanhnien.vn/tphcm-truy-to-bac-si-phau-thuat-tham-my-chui-gay-chet-nguoi-1851538378.htm>, truy cập ngày 14/3/2024.

²⁴ Lê Duy Bình (2021), Quản lý Nhà nước về kinh doanh dịch vụ thẩm mỹ trên địa bàn thành phố Hồ Chí Minh, *Tạp chí Nghiên cứu lập pháp*, số 22 (446), tr.60.

2.3. Một số giải pháp hoàn thiện pháp luật và nâng cao hiệu quả thực hiện pháp luật về kinh doanh dịch vụ phẫu thuật thẩm mỹ

2.3.1. Giải pháp hoàn thiện pháp luật về kinh doanh dịch vụ PTTM

Một là, về điều kiện kinh doanh đối với các cơ sở hoạt động dịch vụ thẩm mỹ: Hiện nay, các cơ sở kinh doanh dịch vụ PTTM có thể hoạt động dưới 3 hình thức như đã phân tích ở nội dung thứ nhất, Mục 1.2.1. (Bệnh viện có chuyên khoa thẩm mỹ; Phòng khám chuyên khoa thẩm mỹ; Cơ sở dịch vụ thẩm mỹ); trong đó, Bệnh viện có Chuyên khoa thẩm mỹ và Phòng khám chuyên khoa thẩm mỹ là các cơ sở khám, chữa bệnh thuộc loại hình phải có giấy phép hoạt động; Do vậy, trước khi đi vào hoạt động và cung cấp các dịch vụ PTTM thì Bệnh viện có chuyên khoa thẩm mỹ và Phòng khám chuyên khoa thẩm mỹ phải làm thủ tục để cơ quan có thẩm quyền cấp giấy phép hoạt động; Trong khi đó, đối với cơ sở dịch vụ thẩm mỹ, Điều 23a Nghị định số 109/2016/NĐ-CP đã được sửa đổi, bổ sung bởi Nghị định số 155/2018/NĐ-CP quy định cơ sở dịch vụ thẩm mỹ không thuộc loại hình phải có giấy phép hoạt động nhưng phải có văn bản thông báo đáp ứng đủ điều kiện cung cấp dịch vụ thẩm mỹ gửi về Sở Y tế nơi đặt trụ sở trước khi hoạt động ít nhất 10 ngày²⁵. Chính vì quy định về điều kiện hoạt động tương đối “dễ dãi” này nên số lượng các cơ sở dịch vụ thẩm mỹ “mọc lên như nấm sau mưa”. Đây chính là nguyên nhân khiến cho công tác quản lý của các Sở Y tế đối với các cơ sở dịch vụ thẩm mỹ gặp rất nhiều khó khăn. Do vậy, cần phải quy định chặt chẽ và cụ thể hơn theo hướng quy định các cơ sở dịch vụ thẩm mỹ này nếu muốn được hoạt động phải có Giấy phép hoạt động như loại hình bệnh viện PTTM và phòng khám chuyên khoa PTTM nhưng điều kiện được cấp dễ dàng hơn, phù hợp với loại hình và quy mô kinh doanh của cơ sở.

Hai là, về quy định việc đào tạo nghề PTTM: Để nâng cao số lượng và chất lượng chuyên môn, tay nghề của nguồn nhân lực trong lĩnh vực PTTM, cần có các quy định cụ thể, chặt chẽ hơn. Cụ thể, cần quy định việc đào tạo nghề theo hướng xác định rõ loại hình đào tạo, điều kiện của người được đào tạo, phương thức và thời gian đào tạo.

Ba là, về mức xử phạt các vi phạm liên quan đến kinh doanh dịch vụ PTTM: Các vi phạm liên quan đến kinh doanh dịch vụ PTTM thường bị áp dụng xử phạt hành chính. Mức xử phạt đối với vi phạm còn quá thấp, chưa đủ sức răn đe. Điều này dẫn đến có nhiều đối tượng vẫn bất chấp vi phạm và thực hiện kinh doanh trái pháp luật để kiếm lợi nhuận.

Bốn là, về quy định chế tài đối với một số vi phạm: Một số quy định về chế tài trong kinh doanh dịch vụ PTTM được cho là chưa thật sự đầy đủ, cụ thể: Theo Điều 3 Nghị định số 117/2020/NĐ-CP có quy định cụ thể về 04 hình thức xử phạt bổ sung gồm: “tước quyền sử dụng

²⁵ Xem Điều 23a Nghị định số 109/2016/NĐ-CP ngày 01/7/2016 (đã được sửa đổi, bổ sung bởi Nghị định số 155/2018/NĐ-CP về sửa đổi, bổ sung một số quy định liên quan đến điều kiện đầu tư kinh doanh thuộc phạm vi quản lý nhà nước của Bộ Y tế.

giấy phép, chứng chỉ hành nghề có thời hạn; tịch thu tang vật, phương tiện vi phạm hành chính; đình chỉ hoạt động có thời hạn; trục xuất”; trong đó, quy định “tịch thu tang vật, phương tiện vi phạm hành chính” được áp dụng với tính chất là hình thức xử phạt chính hoặc hình thức xử phạt bổ sung có ý nghĩa ngăn chặn các chủ thể tiếp tục thực hiện vi phạm; nhưng, các vi phạm hành chính về vấn đề này trong Nghị định đều không được áp dụng hình thức xử phạt “tịch thu tang vật, phương tiện vi phạm hành chính”. Đây là một hạn chế thiếu sót trong quy định pháp luật cần bổ sung.

2.3.2. Giải pháp nâng cao hiệu quả thực hiện pháp luật về kinh doanh dịch vụ PTTM

Thứ nhất, đối với cơ quan quản lý Nhà nước: Các cơ quan quản lý Nhà nước cần tăng cường công tác quản lý đối với các cơ sở khám chữa bệnh, cụ thể: quản lý chặt về điều kiện hoạt động của các cơ sở dịch vụ PTTM; thường xuyên thanh tra, kiểm tra, phát hiện và xử lý kịp thời các cơ sở vi phạm điều kiện trong hoạt động dịch vụ PTTM; chủ động phối hợp với cơ quan chuyên môn là Hội Phẫu thuật tạo hình Thẩm mỹ Việt Nam (VSAPS) và các Hội Phẫu thuật thẩm mỹ tại các địa phương tăng cường phổ biến những quy định pháp luật trong hoạt động khám bệnh, chữa bệnh nói chung và trong lĩnh vực PTTM nói riêng; cần phối hợp tổ chức và tăng cường kiểm tra, giám sát công tác đào tạo, cấp Chứng chỉ hành nghề; hướng dẫn các phòng khám chuyên khoa PTTM thực hiện thủ tục đăng ký người hành nghề, thủ tục đề nghị phê duyệt danh mục kỹ thuật, thủ tục xác nhận nội dung quảng cáo dịch vụ khám bệnh, chữa bệnh theo đúng quy định. Về con người, cần bổ sung đội ngũ nhân sự để quản lý chặt chẽ hoạt động của các cơ sở kinh doanh dịch vụ PTTM, bởi các cơ sở dịch vụ PTTM ngày càng nhiều, đòi hỏi đội ngũ nhân sự quản lý phải nhiều về số lượng và mạnh về chất lượng đáp ứng yêu cầu thực tiễn hiện nay.

Thứ hai, đối với các cơ sở thực hiện dịch vụ phẫu thuật thẩm mỹ: Đối với bệnh viện có chuyên khoa PTTM: cần tăng cường đào tạo, nâng cao chất lượng đội ngũ nhân viên y tế; tăng cường hoạt động quản lý chuyên môn của Hội đồng Khoa học công nghệ bệnh viện qua việc thẩm định năng lực thực hiện những kỹ thuật, phẫu thuật có nguy cơ cao để làm căn cứ cho Giám đốc bệnh viện ban hành quyết định phân công nhân viên y tế thực hiện kỹ thuật can thiệp điều trị có nguy cơ cao; Đối với cơ sở khám, chữa bệnh thực hiện DVPTTM: phải nghiêm túc tuân thủ quy định về điều kiện kinh doanh, về chuyên môn và quy trình kỹ thuật. Đối với Bác sĩ phải có chứng chỉ hành nghề chuyên khoa PTTM hoặc phẫu thuật tạo hình, thẩm mỹ và chỉ được thực hiện những kỹ thuật tạo hình, thẩm mỹ theo phạm vi chuyên môn cho phép. Cơ sở khám bệnh, chữa bệnh phải thực hiện thủ tục đăng ký hành nghề cho tất cả bác sĩ chuyên khoa PTTM có tham gia khám bệnh, chữa bệnh, phẫu thuật tại cơ sở (cơ hữu hoặc ngoài giờ) theo đúng quy định.

Thứ ba, đối với người dân có nhu cầu tham gia dịch vụ PTTM: Cần có kiến thức và sự hiểu biết để làm đẹp một cách an toàn, hiệu quả, cụ thể: cần tìm hiểu kỹ và lựa chọn cơ sở dịch vụ

PTTM uy tín; trong quá trình thực hiện, nếu phát hiện chất lượng dịch vụ không đáp ứng như quảng cáo, vi phạm quy định pháp luật, cần thông tin cho các cơ quan quản lý để kịp thời ngăn chặn, xử lý và cảnh báo cho những người khác. Nếu có phát sinh tranh chấp, cần tìm hiểu để lựa chọn cho mình phương thức giải quyết phù hợp với quy định của pháp luật. Bên cạnh đó, cần trang bị các thông tin để được tư vấn và hỗ trợ như: Đường dây nóng Bộ Y tế: Điện thoại: 1900.9095, Email: duongdaynong@moh.gov.vn; Thanh tra Bộ: Điện thoại: 04.62732160, Email: thanhtra@moh.gov.vn.

3. Kết luận

Kinh doanh dịch vụ phẫu thuật thẩm mỹ là một trong những ngành nghề trở nên phổ biến và phát triển nhanh chóng ở Việt Nam hiện nay. Lĩnh vực này đã được pháp luật điều chỉnh trong nhiều văn bản pháp luật chuyên ngành và văn bản pháp luật có liên quan. Trên cơ sở nghiên cứu, đánh giá một vài khía cạnh pháp lý và nghiên cứu thực tiễn thực hiện pháp luật về kinh doanh dịch vụ phẫu thuật thẩm mỹ tại Việt Nam, tác giả đã đề xuất một số giải pháp góp phần hoàn thiện pháp luật và nâng cao hiệu quả thực thi pháp luật về kinh doanh dịch vụ phẫu thuật thẩm mỹ nhằm hướng tới mục tiêu tạo môi trường pháp lý an toàn, hiệu quả trong kinh doanh dịch vụ phẫu thuật thẩm mỹ tại Việt Nam.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Quốc hội (2005, sửa đổi 2017, 2019), *Luật Thương mại*.
2. Quốc hội (2023), *Luật Khám bệnh, Chữa bệnh*.
3. Lê Duy Bình (2021), Quản lý Nhà nước về kinh doanh dịch vụ thẩm mỹ trên địa bàn thành phố Hồ Chí Minh, *Tạp chí Nghiên cứu lập pháp*, số 22 (446), tr.60.
4. Việt Đức (2014), *Vụ TMV Cát Tường: Chị Huyền bị tiêm thuốc tê vượt 1.5 lần*, xem tại: <https://tienphong.vn/vu-tmv-cat-tuong-chi-huyen-bi-tiem-thuoc-te-vuot-15-lan-post729674.tpo>, truy cập ngày 15/3/2024.
5. Bùi Kim Hiếu (2023), *“Hoàn thiện pháp luật trong lĩnh vực phẫu thuật thẩm mỹ và Spa”*, Sách tham khảo, Nxb Tài chính, Thành phố Hồ Chí Minh.
6. Phong Hòa (2021), *Truy tố bác sĩ phẫu thuật thẩm mỹ*, xem tại: <https://thanhnien.vn/tphcm-truy-to-bac-si-phau-thuat-tham-my-chui-gay-chet-nguoi-1851538378.htm>, truy cập ngày 14/3/2024.
7. Nguyễn Trọng Khoa (2019), Kiểm soát chất lượng của các cơ sở dịch vụ thẩm mỹ, *Tạp chí Y khoa Việt Nam*.

8. Đ. Liên (2014), *Diễn biến chính vụ TMV Cát Tường*, xem, tại: <https://plo.vn/diem-dien-bien-chinh-vu-tmv-cat-tuong-nem-xac-phi-tang-post310223.html>, truy cập ngày 13/3/2024.